

folklor/edebiyat - folklore&literature, 2023; 29(4)-116. Sayı/Issue -Güz/Fall
DOI: 10.22559/folklor.2505

Araştırma makalesi/Research article

Renan Demirkan'ın *Üç Şekerli Demli Çay* Romanında Türk ve Alman Kültürü Yansımaları

Turkish and German Cultural Reflections in Renan Demirkan's
Black Tea with Three Lumps of Sugar

Zennube Şahin Yılmaz*

Öz

Sinema ve tiyatro oyuncusu ve aynı zamanda göçmen yazınında ikinci kuşak yazarlar arasında bulunan Renan Demirkan, kendisi de Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş biri olarak oradaki problemleri bizzat yaşamış, deneyimlemiş ve bu gözlemlerini, deneyimlerini yapıtlarında kaleme almıştır. Yer yer gerçekten beslenen yapıtları kurmaca figürler, olaylar, mekânlar ile çeşitlendirilerek gerçek-kurmaca bir düzlemde ortaya çıkmıştır. Yazarın kendi hayatından esinlenerek ve anlatıya yer yer kurmacayı dahil ederek kaleme aldığı yapıtları, gerek gerçek olaylar ve kurmaca figürler gerekse gerçek figürler ve kurmaca olaylarla harmanlanarak Almanya'da yaşayan Türklerin hayatlarını örneklendirmiştir. Çalışmamızda ele aldığımız *Üç Şekerli Demli Çay* romanı da yazarın otobiyografisinden kesitler su-

Geliş tarihi (Received): 12-06-2023 Kabul tarihi (Accepted): 26-10-2023

* Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü. Erzurum-Türkiye/ Atatürk University, Faculty of Letters, Department of German Language and Literature. Erzurum-Turkey. zshahin@atauni.edu.tr. ORCID-ID; 0000-0001-9482-7567

nan bir yapıt olma özelliği taşımaktadır. Almanya'ya göç eden bir ailenin yaşadıklarını aktardığı bu romanda, ben-anlatıcı perspektifinden Almanya'daki Türkler'in yaşadığı sorunları temel almıştır. Almanya'da yaşayan Türklerin kültürel ikilemine ışık tutan roman, bu ikilemin kaynaklarına ve sonuçlarına yoğunlaşmıştır. Dışarıdan görünen ile iç dünya arasındaki uyumsuzluğun birey üzerindeki etkisine de dikkat çeken yazar, bu bağlamda figürlerini yoğun bir içsel kritik ile karşımıza çıkarmıştır. Yazar, ayrıca kültürel yozlaşmanın esiri olmuş göçmenlerin dünyasını oldukça başarılı bir biçimde yansıtmıştır. Genç bir Türk kadının hastanede doğumu beklediği kısa bir zaman diliminde Türkiye'de bir Anadolu köyünde geçirdiği çocukluk anılarına geri dönerek, ardından da Almanya'daki hayatına dönüş yaparak karmaşık bir çizgide gelişen romanda, sadece göçmenlerin sıkıntıları değil, arada kalmışlığın yarattığı ruhsal sıkıntılara da yer verilmiştir.

Anahtar sözcükler: *göç, göçmen yazını, kültür çatışması, ötekilik, yozlaşma*

Abstract

Renan Demirkan, a cinema and theater actress as well as a second-generation writer in the field of immigrant literature, migrated from Turkey to Germany and personally experienced the problems there, which she reflected in her works based on her observations and experiences. Her works, which are sometimes nourished by reality, emerge in a realm of reality and fiction, incorporating fictional characters, events, and locations. Drawing inspiration from her own life and incorporating elements of fiction into her narratives, the author exemplifies the lives of Turks living in Germany by blending real events and fictional characters, as well as real characters and fictional events. The novel we are discussing, "Black Tea with Three Lumps of Sugar" also has the characteristic of presenting glimpses from the author's autobiography. In this work, which portrays the experiences of a family who migrated to Germany, the author focuses on the problems faced by Turks in Germany from the perspective of a first-person narrator. The novel sheds light on the cultural dilemma of Turks living in Germany and delves into the sources and consequences of this dilemma. The author also highlights the impact of the discrepancy between the external appearance and the inner world on individuals, presenting her characters with intense internal criticism. Additionally, the author successfully reflects the world of immigrants who have fallen victim to cultural decay. In this complexly developed novel, which takes place in a short period of time when a young Turkish woman awaits childbirth in a hospital, she reflects on her childhood memories spent in a village in Anatolia, Turkey, and then returns to her life in Germany, depicting not only the struggles of immigrants but also the psychological distress caused by being caught in between.

Keywords; *migration, migrant literature, cultural conflict, otherness, corruption*

Extended summary

The Turkish-German cultural interaction, which began with Turkish migration to Germany in the 1950s, has seen significant growth in the following years. Especially after the 1950s, labor migration has turned into a mass movement, giving rise to a literary genre that explores the cultures, lifestyles, problems, and interactions of migrants with foreign people and cultures. In those years, Germans referred to the migrants from Turkey as “guest workers” (Gastarbeiter), implying that Turks had come to Germany solely for work and emphasizing their reasons for migrating to Germany. The literature that focused on the issues of this group became known as “guest worker literature” or “Gastarbeiterliteratur.” This concept and field gradually expanded, forming a broader term, “migrant literature.” Common themes in migrant literature include bilingualism, integration, social adaptation, identity search, cultural assimilation, loneliness, and alienation (Çavuş, 2020; 294). The reasons that drive people to migrate have increased in recent times, leading to the expansion of the field of migrant literature. Many Turkish or German writers who write in Turkish or German have addressed migration from various aspects in their narratives. Some of the authors who focus on the phenomenon of migration, its causes, and consequences in their literary works include Nedim Gürsel, Yüksek Pazarkaya, Emine Sevgi Özdamar, Zafer Şenocak, Renan Demirkan, Selim Özdoğan and Feridun Zaimoğlu (Tilbe, 2019; 13)

Renan Demirkan, a writer who emigrated from Turkey to Germany, has personally experienced and encountered the problems there, and she has captured these observations and experiences in her works. As a film and theater actress and a second-generation writer, Demirkan is an important figure in Turkish-German literature. She acknowledges being greatly influenced by German philosophers and believes that she can express herself better in the German language. She sees herself not only as a Turkish citizen but also as a citizen of the world.

Demirkan, who was greatly influenced by German philosophers and believed that she could express herself better in the German language, expresses that she sees herself not only as a Turkish citizen but also as a citizen of the world. Demirkan grew up in a family with parents who held different views. Her father easily adapted to Germany, while her mother, with a strong attachment to Turkish traditions and customs, struggled to fit into German society. Demirkan’s mother had a personality opposite to her father’s. She was deeply rooted in her traditions and had a strong affinity for Turkish culture. Even though she worked in Germany with the desire to return to Turkey after her daughters completed their education, her mother played a significant role in the writer’s life. In fact, the writer tried to express the difference between her parents by likening it to growing up between Kant and the Quran. While Demirkan’s mother wanted to raise her daughters according to Turkish customs, the girls were more influenced by the lifestyle of the Germans. Her mother represented the image of a migrant woman who wanted to spend the rest of her life in Turkey. Indeed, in her work “Üç Şekerli Demli Çay” (Three Sugared Strong Tea), which we have examined in our study, Demirkan conveys this aspect of her life to the first-person narrator and has infused autobiographical elements into her novel accordingly. In her works in general, the writer portrayed the difficulties she observed in her own family and consciously aimed to show

that these difficulties existed not only in her own family but also in other families who had migrated from Turkey to Germany. She experienced the challenges of living on one side while being connected to another side.

The Turkish-German cultural dilemma has always been among the popular topics in our country. This topic, which has maintained its popularity since the 1950s, has presented itself to readers in the context of changing social, economic, and political conditions within the framework of reality and fiction. Demirkan's novel has appeared before the reader in a manner perfectly aligned with its purpose and has truly unfolded in the realm of fiction, drawing inspiration from reality.

In the novel, the experiences of a Turkish family who immigrate to Germany are narrated by the pregnant daughter of the family, who is both the main character and the first-person narrator of the story. The novel exemplifies the inner struggles of the character, highlighting that the challenges that arise when an individual finds themselves caught between two significantly different cultures and, naturally, different environments not only remain on a societal level but also, and perhaps more importantly, leave deep emotional imprints in the individual's inner world.

The novel paints a portrait of the problems faced by the characters as they try to live in Germany without fully belonging to either Turkey or Germany while attempting to preserve their traditional values. The mother figure, who strives to maintain traditional values, the father figure who behaves more relaxed compared to the mother, and the two sisters who want to adapt to Germany and live like Germans, all find themselves in a dilemma as they try to navigate between the two cultures. The novel concretizes this dilemma when the first-person narrator's lifestyle changes after becoming pregnant by her boyfriend before marriage, an action not well-received in Turkish culture, leading to a transformation in their way of life and highlighting the dichotomy between Eastern and Western lifestyles. In the novel, the concepts of "otherness" and the feeling of being a foreigner are realistically emphasized from cultural, religious, social, and moral perspectives.

Giriş

1962 yılında henüz 7 yaşındayken annesi, babası ve kız kardeşi ile birlikte Türkiye'den Almanya'nın Hannover kentine göç eden Renan Demirkan, Almanya'da öğrenim görmüş ve Nürnberg, Dortmund, Köln ve Bonn'da Alman devlet tiyatrolarında oyuncu olarak görev yapmıştır. Sinema – tiyatro oyuncusu ve ikinci kuşak yazarlarından olan Demirkan, Türk-Alman yazınında önemli bir isimdir. 1982 yılında ilk filmi çeviren Demirkan, birçok tiyatro oyunu ve filmde başrol oyuncusu olmuştur. Alman Televizyonunda Reporter adlı dizide Gazeteci Azade rolüyle büyük bir üne ulaşmıştır. 1991 yılında Schwarzer Tee mit drei Stück Zucker (Türkçe Çev. Üç Şekerli Demli Çay), 1994 yılında Die Frau mit Bart (Türkçe Çev. Sakallı Kadın), Der Mond, der Kühlschrank und ich. Heimkinder erzählen (2001), Es wird Diamanten regnen vom Himmel (2001), Über Liebe, Götter und Rasenmähn (2003), Septembertee oder das geliehene Leben (2008) adlı eserleri yayınlanmıştır (Asutay, Çarıkcı, 2015: 20-22).

Alman filozoflardan oldukça etkilendiğini ve kendisini Alman dilinde daha iyi ifade edebildiğini düşünen Demirkan, kendisini sadece Türk vatandaşı olarak değil bir Dünya vatandaşı olarak gördüğünü dile getirir (Sağlam, 2006: 59). Türklüğün bir parçası olduğunu savunan Demirkan, 2002 yılında dört yıl süren bir mücadelenin sonucunda Almanya’da çifte vatandaşlık hakkını kazanır (Yalçın, 2011: 14).

Demirkan, iki farklı ebeveynle yetişen bir genç kız olarak bu farklılığı hem kendi hayatında deneyimlemiş hem de kaleme aldığı “Üç Şekerli Demli Çay” romanındaki Ben-Anlatıcıya yaşatmıştır. Demirkan’ın ailesi sadece Türklüğe ve Türk Kültürüne bağlı olan anne ve diğer milliyetlere açık olan bir baba figürü ile dikkat çeker. Babası sadece çalışıp para kazanmak için değil, aynı zamanda kızlarının iyi eğitim almasını isteyen bir kişi olduğu ve Alman filozoflarına ilgi duyduğu için Almanya’ya göç etmeyi tercih etmiştir. Bu yüzden Almanya’ya uyum sağlamada hiç zorlanmamıştır. Annesi ise babasının tam tersi bir kişiliğe sahiptir. Geleneklerine ve büyüklerine oldukça bağlı olan anne, Türk kültürüne düşkündür. Kızları eğitimlerini tamamladıktan sonra Türkiye’ye geri dönme aşkıyla Almanya’da çalışan anne, yazarın hayatında büyük bir role sahip olmuştur. Hatta yazar, annesi ve babasının arasındaki farkı Kant ve Kuran arasında büyüdüğünü belirterek dile getirmeye çalışmıştır. Almanya’ya göç ettiklerinde kendisi ve kız kardeşi komşuları ve okul arkadaşları tarafından dışlanmışlardır. Bu dışlanmadan kurtulmak için Almanlar gibi olmaya çalışmışlardır. Anneleri, onları Türk adetlerine göre büyötmeyi istese de kızlar, Almanların yaşam biçiminden daha çok etkilenmişlerdir (Yalçın, 2011: 9-14). Nuran Özyer, “Üç Şekerli Demli Çay” adlı romanı Almanya’da doğup büyümüş, çocuk ya da genç yaşta Almanya’ya gitmiş olan ikinci kuşağın önemli sorunlarından olan kimlik sorunu açısından değerlendirmiştir (Özyer, 1994: 159). Demirkan, Almanya’da yetişmiş birinci kuşağın hayatlarının geri kalanını Türkiye’de geçirmek istediklerini ileri sürer. Annesi de hayatının geri kalanını Türkiye’de geçirmek isteyen göçmen bir kadını temsil etmektedir. Nitekim annesinin bu durumunu, romanda hikâyenin içine araya serpiştirdiği kendi hayatından kesitlerle somutlaştırır ve yazar, aslında kendi hayatına bir geri dönüş yapar (Fachinger, 2001: 62-63).

Demirkan, genel olarak yapıtlarında kendi ailesinde gördüğü sıkıntıları yansıtmış ve bu sıkıntıların sadece kendi ailesinde değil Türkiye’den Almanya’ya göç eden diğer ailelerde de var olduğunu bilinçli bir şekilde göstermek istemiştir. Bir tarafa bağlı kalarak başka bir tarafta yaşamının zorluklarını deneyimlemiştir.

I. Türk-Alman göçmen yazını

Türklerin 1950’li yıllardan itibaren Almanya’ya göçle başlayan Türk-Alman etkileşimi, ilerleyen yıllarda büyük bir artış göstermiştir. Özellikle 1950’lerden sonra başlayan iş göçü, kitlesel bir hareket haline gelmiş ve göçmenlerin kültürlerini, yaşam biçimlerini, sorunlarını, yabancı insanlarla ve kültürle etkileşimini ele alan bir yazın türü ortaya çıkmıştır. Almanlar, Türkiye’den gelen göçmenlere o yıllarda misafir işçi (Gastarbeiter) şeklinde bir tanımlama yapmışlardır. Bu kavram ile Türklerin sadece çalışmak için geldiğine bir göndermede bulunarak, Türkler’in Almanya’ya gelme nedenlerine vurgu yapmışlardır. Bu kesimin sorunlarına eğilen yazına da misafir işçi yazını ya da konuk işçi yazını (Gastarbeiterliteratur) denilmiş,

kavram ve alan, giderek genişlemiş ve göçmen yazını şeklinde daha hacimli bir üst kavram ortaya çıkmıştır. Göçmen yazınında genel olarak iki dillilik, bütünleşme, toplumsal uyum, kimlik arayışı, kültür bozulması, yalnızlık, yabancılaşma gibi konular öne çıkmaktadır (Çavuş, 2020: 294). Hatta bu tanımlamalara zamanla şunlar da eşlik etmiştir; “Konuk (Misafir) İşçi Edebiyatı (Gastarbeiterliteratur), Azınlık Edebiyatı (Minderheitsliteratur), Gurbetçi Edebiyatı (Ausländer Literatur), Yabancı Edebiyatı (Literatur der Fremde), Göç-men Edebiyatı (Migrantenliteratur), Kültürlerarası Edebiyat (Interkulturelle Literatur), Kültür- aşırı Edebiyat (Transkulturelle Literatur)” (Zengin, 2010: 332-333).

Göçün toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik bir arka planı söz konusudur. İnsanları göçe iten nedenler son dönemlerde arttığı için göçmen yazını alanı da giderek genişlemiştir. Anlatılarda çeşitli yönleriyle göçü ele alan çok sayıda Türkçe ya da Al-manca yazan yazar yetişmiştir. Nedim Gürsel, Yüksel Pazarkaya, Emine Sevgi Özdamar, Zafer Şenocak, Renan Demirkan, Selim Özdoğan, Feridun Zaimoğlu, yazınsal üretimlerinde göç olgusuna ve göçün nedenlerine ve sonuçlarına odaklanan konuları ele alan isimlerden bazılarıdır (Tilbe, 2019: 13).

Almanya’daki Türkler’in sorunlarına değinen Gürsel Aytaç, kültür sorununu öne çıkarır; “Özellikle Almanya’daki ikinci kuşak denilen Türklerin iki kültür dünyasıyla sürekli alışveriş içinde olması söz konusu. Türk kültürü ana-babalarının, ailenin sürdürdüğü hayat üslubunda egemenken, “dışarıda” Alman kültürüyle yüz yüze olan gençler bunlar. Yazdıklarında bu azınlık, kimlik vb. problemler ön sıradaysa da salt evrensel, salt insana ilişkin konuların dile geldiği de oluyor. “ (Aytaç, 1991: 159)

Amin Maalouf ise göçmenlere dair şu şekilde bir tespitte bulunur; “(...) göçmen gerçekten iki kişidir, kendini de öyle görür. İki farklı topluma aittir ve her iki toplumda aynı statüye sahip değildir. Örneğin, sürüldüğü kentte alt düzeyde çalışmaya boyun eğen diplomalı biri, anayurdunda saygın bir kişi olabilir” (Maalouf, 2009: 179).

Çalışmamızda ele aldığımız göç ve kültür sorunuyla karşımıza çıkan Renan Demirkan’ın “Üç Şekerli Demli Çay” adlı romanı, Türk ve Alman Kültürü ikilemi bağlamında sadece konu olarak değil yazarın anlatım biçimiyle de dikkat çeken önemli bir yapıt niteliği taşımaktadır.

II. Romanda Türk-Alman kültürü yansımaları

Köln’de bir çocuk kliniğinin doğum odasına başlayan roman, daha ilk satırlarda hastaya uygulanan muamelenin oldukça negatif bir tabloda gerçekleştiğinin sinyallerini verir; “Uyan! Uyanın hadi! (...) Uyanın! Hadi uyanın artık!” (Demirkan, 1991: 7) Bu iteleminin ardından kadın “Kolların kopsun emi! (...) Parmakları kopasıcıl!” (Demirkan, 1992: 7) diye içinden geçirir. Kadının doğumhanede bulunduğu kesitler aktarılırken saatler dakikası dakikasına verilir. Herhangi bir Temmuz sabahı saat 08.05’te başlayan roman, doğumhane anlarını kaydederek hem doğumhaneyi hem de kadının hayatını aktarır. Kadının yaşadıkları doğumhane saatlerinin arasına serpiştirilerek verilir. Bu yüzden romanda tek düze bir anlatı biçimi değil zaman çizelgesi olarak geri-ye dönüşlü bir anlatım söz konusudur. Zamanın sürekli değişmesi doğal olarak mekânın da değişmesine yol açar. Doğumhane mekânından başlayan roman, kadının ve ailesinin hayatı ile birlikte çeşitli mekânlara uzanır.

Kadın, doğumhaneye giderken kırk haftanın sonundaki bu duruma yoğunlaşmak ister, ama birden kendisi için en büyük değişikliğin on hafta önce olduğu gelir aklına; “Ama kendisi için en önemli değişiklik on hafta önce başlamıştı: Her şeyden önce - kendisi için sorumluluk taşımaya hazırdı nihayet. Fazlalık veya vazgeçilebilinir olmamak, güçlü, aynı zamanda aydınlık ve ferah bir duyguydu bu.” (Demirkan, 1991: 10) Annesi ve babası onun kararını onaylamasa dahi kadın kendisiyle gurur duyar. Kırk hafta boyunca içinde taşıdığı, koruduğu ve baktığı varlığın hayatını düşünerek övünç duyar.

Romanda ilk kez Türkiye ifadesi şu kesitte geçmektedir; “Türkiye’de hamile kadınlara güzel insanlara bakmaları öğütlenir. Böylece o da tüm moda dergilerini almış ve günlerce harika resimlenmiş mankenlerin, o güzelliklerin bulunduğu sayfaları yutarcasına çevirip durmuştu.” (Demirkan, 1991: 11) Türkiye’de hamilelere söylenen cümleden yola çıkarak kendisinin de genç kızlığında diğer kızlar gibi olmak istemesine gönderme yapılır. Diğer kızlar gibi olmak, onlar gibi hoplayıp zıplamak, oynamak, kıkırdamak isteyen kadın, hiçbir gruba dahil edilmemiştir. Ailesinin sürekli göç etmek zorunda kalması, arkadaşlarıyla hep tekdüze bir ilişkisinin olmasına neden olmuştur. Onlarla paylaşımının az olması ve özellikle de kendisine güvenilmediğini düşünmesi onu oldukça incitir.

Doğumhanedeki düşüncelerinden ailesinin göç etmesine giden geriye dönük bir anlatım biçimi ile karşı karşıya kalırız romanda. Kalın giysilerle, evraklarla, fotoğraflarla ve birkaç baharatla dolu yedi adet bavul ile ülkelerinden göç edip Almanya’ya gelmişlerdir. Babasının bir devlet işletmesinde mühendis olması bile onların rahat bir yaşam sürmelerini sağlamamıştır. Bu yüzden daha çocuk yaşta babasından ayrı kalmak zorunda kalmıştır. Anlatıcı veda anını betimlerken anne ve babanın vedalaşma biçimine de dikkat çekmiştir; “Kaçamak öpüvermişti mendilini sessizce çekiştiren, gözleri şişmiş karısını. Afallamış çocuklar sınıksız paçalarına sarılmışlar, o gizli kucaklayışı anlamıyorlardı.” (Demirkan, 1991: 10) Kaçamak öpücükle vedalaşma, aslında Türk kültüründe eşlerin vedalaşırken birbirlerine çok yakınlardan sarılmalarına bir gön-dermedir. Romanın yazıldığı dönem ile günümüz arasında büyük bir zaman farkı olmasına rağmen Türkiye’de Doğu kültüründe şu an hala Batı’ya göre bu vedalaşma şekli geçerlidir. Eşler, başkalarının yanında –ki çoğunlukla aile büyükleri- vedalaşırken birbirlerine yakın bir biçimde sarılmamaktadırlar. Romanda da söz konusu bu kültüre bir göndermede bulunulmuştur.

Anlatıcı, anne ve babası çalışırken kız kardeşine bakar ve birlikte düzenli ve uslu bir şekilde ödevlerini yaparlar. Almanya’daki tekdüze yaşamları ve onlara olan bakış açısı anlatıcının şu cümlelerinde somutlaşır;

“Burada iş vardı, nitekim çocukların okulu bitince, ülkelerine dönmek niyetiyle çalışıyorlardı. Basit şartlarda, eğlenceye düşmeden, sessiz ve saygılı yaşıyorlardı. Kendi dört duvarları arasındaki bu yaşam, izleyenleri şaşırtmış olmalı. Çünkü tüm bunlara karşın Almanlar için “Sarımsakobur” ve “Cimri Türkler” diler. Diğer kızların sınırlarına ortak edilmemişti. Anne ve babası “Yabancı” ydılar, dolayısıyla kendisi ve kız kardeşi de.” (Demirkan, 1991: 15)

Ailenin Almanya’daki durumu ve onlara olan genel bakış açısı anlatıcının yukarıdaki cümleleri ile örneklendirilmiştir. Burada aktarılan aile, kendi halinde bir yaşam sürmesine

rağmen yabancılar tarafından hor görülmüş ve Türkler, genel olarak incitici birtakım ifadeler ile karşı karşıya kalmışlardır.

Romanda geriye dönerek aktarılan göçün başladığı zaman dilimi, birden yerini doğumhanedeki zamana bırakır. Kadın, birden doktorun “Olumlu düşünmeye çalışın!” (Demirkan, 1991: 16) cümlesini hatırlar. Ardından yeniden eski hatırlara dalar ve Ankara’dan Orta Anadolu’ya, Göreme’ye yaptıkları bir yolculuğu anlatmaya başlar. Sarının tüm tonlarını içeren arazi karşısında “Belki burası bir yasak ülke, ben de devlerin tabağında yem olarak oturuyorum bile.” (Demirkan, 1991: 18) şeklinde düşünerek yoluna devam eder. Tekrar doğumhane kesitine dönen anlatıcı, saat 08.16’da kadının hala beklediğini ve her zamankinden daha sessiz bir ortamın olduğundan bahseder. Bu kısa bilgiden sonra yeniden kadının hayatı aktarılır ve bu kez de kadının hamileliği ve kayınpederinin ve kayınvalidesinin ona karşı olan tutumları verilir. Bebeği için küçük yaratık benzetmesi yapan kadın, hamile olduğu dönemde güzel olduğunu ve aldığı kilolara rağmen kendisinden memnun olduğunu hatırlar. Kayınpederinin onun çocuk yapabileceğine inanmadığını ve onun için “Bu kız makarna çubuğunun içinde bile üstünü değiştirebilir!” (Demirkan, 1991: 20) şeklinde dalga geçtiğini söylerken kayınpederi için “Yaşlı Viyanalı” ifadesini kullanır. Kayınpederinin ve kayınvalidesinin yaşadıkları evden hoşlanmayan kadın, onların hayata bakışlarını ve artık ölümü beklediklerini düşünür. O sırada kadının dışarı çıktığını belirtirken ilginç bir biçimde isim vermeden çocuğunun babasıyla ilgili şu şekilde bir tanımlamada bulunur; “Evden caddeye çekip çıkarıvermişti çocuğunun babası onu.” (Demirkan, 1991: 20)

Doğumhanede doktorunun “Derin nefes aliverin, böyle devam edin, sakın olun.” (Demirkan, 1991: 22) cümlesi kulaklarında çınlar ve her şeyin komplikasyonsuz gitmesine şaşırır. Komplikasyonsuz hayatında hiçbir şeyin olmaması gelir aklına. “Ne-den bu kez farklı olsun. Sen yamuksun işte ve yamuk düz değildir.” (Demirkan, 1991: 22) Kendisi için yamuk tanımlaması yapan kadın, aslında bu cümlesiyle kendisine duyduğu öfkeyi açığa çıkarmış olur. Onu sakinleştirmeye çalışan Türk arkadaşı Almanya’da büyümüş ve çeşitli hastalıklar geçirmiş ve şimdi de beyin tümörü ile boğuşmak zorunda kalan bir hukuk öğrencisidir. Romanda yer alan figürlerin hemen hemen hepsinin negatif bir özellikte donatılması yazarın romanda kurguladığı atmosfere bir göndermedir. Yazar, olumlu bir atmosfer yerine olumsuz bir roman dünyası kurgulamış ve bunu da sadece konu seçimiyle değil donattığı figürler üzerinden de okura hissettirme konusunda oldukça başarılı olmuştur. Arkadaşının “Tombul yüzündeki büyük kırmızı gözlüğüyle bu ufak şişman Türk kıızı, (...)” (Demirkan, 1991: 24) şeklinde tombul yüzlü, şişman ufak bir Türk kıızı olarak tanıtılması, romanda uzun boylu, zayıf, sarışın olarak tanıtılan Alman kızları ile bir kıyasa işaret etmektedir. Hatta bu Türk kıızı Etopyalı bir kıızı ile özgürlük ve vatan hakkında bir tartışma içine girer ve Türk kıızının vatan konusunda yaptığı benzetme oldukça ilginçtir; “Vatan meyveli bir dondurmaya benzer, yaladığın sürece seni ferahlatır, belki tadını da kestirebilirsin, ama sonra su istersin bu tatlı balçıktan dolayı!” (Demirkan, 1991: 26) Vatanı meyveli bir dondurmaya benzeten Türk kıızı, vatandan kurtulma isteğini de dondurmanın üzerine içilen su içme isteği ile özdeşleştirir ve bıraktığı iz için balçık benzetmesi yapar.

Çocukken ailedeki görevleri babasının yemeğini tarlaya taşımak, kuyudan su çekmek, iliyle çamaşırları yıkamak, inekleri sağmak ve ahırını temizlemektir. Köydeki çocuklar da

kendisiyle aynı görevlere sahiptir. Çocuklar çizilmiş kadere inanır ve babaları da bu durumu onaylar; “(...) sofı baba da bunu Kuran’dan ayetlerle onaylıyordu: Her şey alın yazısıdır. Kızın da, gerçi daha sonra ama, öbür dünyada daha mutlu bir yaşama kavuşmak için görevlerle dolu bu yolu gitmek gerektiğinden kuşkusı yoktu.” (Demirkan, 1991: 28) Babasının sofı olarak tanımlanması, aslında zihniyetine bir göndermedir. Amcalarından birisi onu okula yazdırır ve evdeki görevlerini ihmal et-memesi şartıyla beş yıl boyunca okuluna devam eder. “Üstelik sevinçle aynı anda hem derslerini çalışabilmeyi başarmış, hem de evdeki işlerini yapabilişti. Kuyudan su çekmek, eliyle çamaşırları yıkamak, mısır öğütme, ekme pişirmek, yağ yapmak, hayvanları yemlemek.” (Demirkan, 1991: 28) Okula gidebilmesi onun için büyük bir mutluluk kaynağıdır. Derslerini başarıyla yürütmesine rağmen kendisini ilk kez Almanya’da yetersiz hisseder. İş arkadaşları 8,50 mark kazanırken o, aynı işi yapmasına hatta zor işlerin hep onun elinden geçmesine rağmen 5,05 mark kazanır. Ancak on iki yıl sonra diğer iş arkadaşlarıyla aynı ücreti alabilir.

Annelerinin Türkiye’ye yaptığı yıllık seyahatlerden sonra çok fazla durgunlaştığını hisseden kızlar, onun sürekli “Burada biz yabancıyız.” (Demirkan, 1991: 29) cümlesinden sıkılırlar. Orada yabancı olma duygusu ve yabancı kelimesi, romanda sık sık vurgulanmaktadır. Anne, kızlarına sürekli “uslu” olmaları gerektiğini söyler. Uslu kelimesi de romanda geçtiği kesitler hep tırnak içerisinde verilmekte ve tekrarlanan bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. “Zamanla anlayacaksınız. Bir insan hiçbir zaman kökünü terk etmemeli. Burada hep yabancı olarak kalacağız.” (Demirkan, 1991: 28) Almanya’ya göç etmeleri ve Almanya’da yaşamak zorunda kalmaları anne için oldukça zor bir durumdur. Bu zorluğu kızlarına da anlatmaya çalışan anne, yabancı kelimesindeki hüznü ve zorluğu onlara da hissettirmiştir. Bu durum anlatıcının cümlelerine şu şekilde yansımıştır; “Bu yalnızca kendini burada yabancı hissettiğinden değil, yerliler tarafından yabancı olarak gerçekte onay görmemesinden ve kendi ülkesinde de giderek yabancılaşmasındandı.” (Demirkan, 1991: 30) Mekke’ye gitmiş bir hacının sofı kızı olarak tanımlanan anne figürü, Almanya’da dindar çevresinin olmamasından dolayı kendi kendisine dua eden, oruç tutan, Ramazan ve kurban bayramlarını Arap takvimiyle yaşayan bir kadın olarak betimlenir.

“Yenerek asla bitmeyen bir düzine bayram yemeğini tek başına hazırladı. Tüm gücüyle bugüne karşı direniyor, yeşil atlasa sarmalanmış Kuran’ın Arapça surelerine sığınıyordu. –Biz namusumuzu koruduk. Geri döndüğümüzde kimse bizi parmağıyla gösteremessin.–“ (Demirkan, 1991: 30)

Oradaki yaşam tarzını “günahkâr” gören anne, geri döndüklerinde sıfırdan bir hayat istemektedir. Kızlarını o dönemde sapasağlam kurtarma derdinde olan anne, dönemin Almanya’sını eleştirir; “Bu kılıkta ortalıkta dolaşanlar normal insan değildir!” (Demirkan, 1991; 30) Kızlarını bu insanlardan korumaya çalışan anne, zor bir işin içinde olduğunun da farkındadır. Ailede sadece o, dini değerlerini bu denli korumaya çalışmaktadır.

Hamile kadın karnındaki bebeğiyle konuşur ve ona dinler hakkında şu cümleleri dile getirir; “İkimiz için de bir sürü tanrı seçtim.-dedi karnını sıvazlayarak. -Yalnızca birisinin insanları akıllandırabileceğini sanmıyorum. Bir gün hepsinin beraberce oturup barış çubuğu içeceğinden eminim. Sonra hepsi teker teker, tek gerçek olma isteklerinden vazgeçip bizim için her dinin en iyi yönlerini seçecekler. Tabii ki bu seçimde epey tütün tüketip devamlı

çubuk tüttürecekler. Ama göreceksin, anlayacaklar ve sonuçta çok güzel onurlu bir tanrılar birliği oluşacak, öncesine oranla daha az yükümlülük, daha çok haklar getiren yeni bir din. Ve biz de Hristiyan çalışma hevesiyle uyanıp, sevgi dolu Müslüman sakinliği, akıllı Yahudi bilgeliğiyle yaşayıp, akşamları da tekrar doğmak ümidiyle Buda'nın dizlerinde uykuya dalacağız. Bu güzel düşlere ne dersin. Meleğim.” (Demirkan, 1991: 31)

Tek bir dinden memnun olmayan kadın, bebeği için birkaç dinin bir arada olmasını ister. İnsanların daha az yükümlülüğünün olacağı ama daha çok hak elde edeceği dinler birliğini ister. Hristiyanların çalışma hevesine, Müslümanların sevgi dolu sakinliğe ve Yahudilerin de bilgeliğe sahip olduğundan bahsederek bu özelliklerin tek bir dinde olmasını ister.

Doğumhanede saat 8,46 olmasına rağmen çocuğun babası hala gelmemiştir. Anlatıcı, doğumhanedeki saati aktarırken kadının baba evinde her yerde bir saat olmasına ve ardından da baba figürüne geçer. Kadının babası inşaat mühendisi olarak çalışır, eşinin aksine değişik bir kültüre daha kolay adapte olabilir. Çünkü onun vatana dair görüşü şu şekildedir; “Vatan, daha aranıp bulunması gereken bir yer de olabilir.” (Demirkan, 1991: 35) Babası için hayatta sürprizlere yer yoktur. Ona göre, kızları üniversiteyi bitirip, ülkelerinin sosyal ve politik kalınması için çalışmalılardır.

Her iki kültür arasındaki fark anneleri tarafından onlara sürekli söylenir. Kızlar da sürekli kendilerini Alman kızlar ya da diğer yabancı gençler ile kıyaslar;

Anne sadece –artık kadınsınız- diyordu. Tehdit edici bir şey vardı bu sözde. Komşu çocuklarıyla hoplayıp zıplayamıyorlar, banyo yaparken kapıyı kapatmaları gerekiyor, kısa etekler uzatılıyor ve şimdiye kadar alıştıkları gibi, artık çekinmeden babalarının kolları arasına atılmıyorlardı. Gittikçe daha kapalı ve daha utangaç oluyorlardı. Onlar ancak en yakın çevrede bisikletle turlayabilirken, okul arkadaşları flört ederek, da-ha da kısa eteklerle, utanmadan gençlerle okul bahçelerinde ve caddeler-de koşuşturuyorlardı. Bu bisiklet turlarında pek konuşmuyorlardı. Kendilerindeki bu garip olayları hiç anlamıyorlardı ki. (Demirkan, 1991: 36)

Kızlar, diğer aileleri kendi aileleriyle kıyaslarlar ve yeni aile hayalleri kurarlar. Gittikçe utangaç bir yapıya bürünen kızlar, annelerinin uslu olun baskısıyla içlerinde kıpırdayan heyecanlara ve başka çevrelere gitmeyi daha çok arzu ederler. Onlar için kendi evlerindeki yaşam biçimi, tekdüze ve sıkıcıdır. Yabancı baskısını sürekli hissetti-ren annelerinden dolayı da kimseyle yakınlık kuramayan kızlar, anne ve babalarının kendilerine yardımcı olamamalarından yakınırırlar ve onların bilgisizliğinden utanırlar. Almanya'daki hayatlarını oldukça rutin bulurlar; “Geçmiş hakkında konuşulmazdı, buradaki yaşamın günü birinde biteceğiydi yalnızca bilinen. Bir sonraki gün de bilini-yordu. Okul, pencere, uyku. Daha sonrası karanlık. Buna karşın şimdi büyük şehirde kendilerini bir yıl boyunca yaşadıkları taşra köyünden daha mutlu hissediyorlardı.” (Demirkan, 1991: 38) Kızlar, bu rutinliğe rağmen Almanya'daki hayatlarını ebeveynlerinin aksine daha çok severler. Orada okula gitmeye başlarlar. Kızlardan biri ailesinin denetiminden kurtulmak ister. “(...) kızlar evi ancak evlenerek terk ederler,” (Demirkan, 1991: 39) düşüncesinin aksine her ne kadar gurbette ailesini satmış anlamına bir evlat olarak görünse de başka bir yön çizer kendisine. Ailesi de bu karara tamamen sessiz kalır. Anlatıcı, bu durumu şu şekilde yorumlar; “Ufacık mayıs böceklerinin kabuklarına çekildikleri, hiçbir şeyin devinmediği bir

deprem öncesinin sessizliğiydi bu. Anne ve baba öylece, duruyorlardı orada: Gafil avlanmış, şaşkın, ümitsiz.” (Demirkan, 1991: 42) Kızları ilk kez aşık olmuş ve evden ayrılma fikri aşkın ona verdiği güçle hiç de zor olmaz. Küçük bir tavan arası odaya taşınır. Ailesiyle özel günler de dahil olmak üzere görüşmesi yasaktır. Aile de kızlarının evden ayrılmasını akrabalarından ve tanıdıklardan gizli tutmaya çalışır. Kızkardeşi ile de gizli bir şekilde buluşur. Bu buluşmaların birinde annesinin hasta olduğunu öğrenir ve annesinin istediği şekilde giyinerek an-nesini ziyarete gider, ancak annesi kızını görür görmez örtüyle yüzünü kapatır. Büyük bir hayal kırıklığı içinde hastaneden ayrılan kız, “Suçluyum! Ben suçluyum! Suçlu-yum!” (Demirkan, 1991: 43) Onu ilk kez aşık olduğu ve ailesinden ayrılmasına neden olan erkek arkadaşı teselli etmeye çalışır. Ailesinin her zaman bir Türk istemesine karşın, kızları ailenin bu isteğini hiç önemsememiştir. Erkek arkadaşı ile doğduğu köye bir gezi yaparlar. Ancak yolda lastikleri patlayan çifte bir Türk genci yardım eder ve onları kalacakları bir yere getirir. Uzanır uzanmaz uykuya dalarlar, ancak yardım eden genç, kıza tacizde bulunur ve kızın uyanmasıyla birlikte genç, “Bir Alman’la yapabiliyorsan, benimle de yaparsın. Hadi gel nazlanma. Sen bir Türk değilsin artık.” şeklinde söyleyerek kıza saldırmaya devam eder. Apar topar oradan ayrılırlar ve kız, erkek arkadaşının bu kadar sakin kalmasına şaşırır. “Bir şey yapamazdım ki. (...) Peki ne yapmalıydım?” (Demirkan, 1991: 52) diyen erkek arkadaşından bu olay üzerine Almanya’ya döndüklerinde ayrılır.

Bitirme sınavlarını kazanmasıyla birlikte ailesinin yanına gidip gelmeye başlar ve bazı günlerde orada kalır. Küçük kız kardeşi ile sohbet eder. Annesi ve babası kızlarının kendilerine ihanet ettiğini düşünür. Ancak onların bu düşüncesine kızlarının tepkisi oldukça serttir;

Neye ihanet etmişim? Aslımıza mı? Öyleyse onlar da ihanet ettiler orayı terk ettiklerinde. Biliyorsun ki Türkiye’de on üç yaşına geldiğimizde, bizim de aileyle birlikte para kazanmamız gerekirdi. Ne olursa olsun vatana karşı bir sorumluluğumuz var. Türkiye’deki Güçler sorumluluk bilinciyle davransalardı, insanlara iş olasılığı yaratır, onları adam başı 640 Mark’a satmazlardı. Şilili darbecilerin sorumluluk bilinci olsaydı binlerce insanı stadlara doldurup öldürmezlerdi, Amerikalılar’ın Vietnam, Hiroşima, Nagazaki... (...) Vatanın ne olduğunu bilmiyorum. Belki düşmemek için bir tutanak. (Demirkan, 1991: 53)

Ailesini terk etmesiyle ailesinin Türkiye’yi terk etmesini kıyaslayan kız, Türklerin 640 Mark için ülkelerinden Almanya’ya göç etmek zorunda kalmalarına sitem eder. Güçler ke-likesinin özellikle romanda italik yazılması, aslında Türkiye’nin başında bulunanlara bir göndermedir ve onların eylemlerinin sonucunda Türkler’in göç etmek zorunda kalmasına işaret edilir.

Hamile kadın, Suriye sınırında Türkiye’nin Güneydoğusundan olan bir arkadaşı ile sohbet ettiği dönemi anlatırken, arkadaşının yaşadığı talihsiz olaylara da vurgu yapar. 1969 yılında Almanya’ya göç eden arkadaşı, tren garındaki halini şu şekilde anlatır;

1969 yazının ortasında silme dolu küçük bir bavulla elim amcamın elinde, Köln’de trenden indim. O gün de bugün gibi sıcaktı. Terlediğim için kendimden utanyor, utandıkça daha da terliyordum. İnsanlar son derece büyük ve temiz görünüşlüydüler. Tanımadığım bir takım hemşhçriler bizi trenden alarak garın o kalabalığı arasından dışarıya çıkardılar. Dom’u gördüğümde başım döndü, bavulun üzerine çöktüverdim. Amcam kolumdan kavrayıp bağırdı: “Hiç mi utanma duygusu yok sende.” Bir eşek gibi çekip götürdü beni ardı sıra. (Demirkan, 1991: 55)

Amcasıyla istediği gibi bir hayatın mümkün olmayacağını tren garındaki o cümlesinden anlar. Amcası ona tecavüz eder ve hamile kalır. Ondan kurtulmak için kendisini tuvalete kilitler ancak amcası kapıyı zorla açıp bütün anahtarları saklar. Hollanda’da kürtaj yapıldığını öğrenir öğrenmez de evden kaçır. Anlatıcının arkadaşının anlattığı bu kesitte amcasının yeğenine tecavüz etmesi, kızın hayatının nasıl zorlu geçtiğine bir işarettir. Anlatıcının hayatı zaten kötü bir şekilde giderken arkadaşının da aynı kaderi paylaşması ilginç ama bir o kadar da yazar tarafından bilinçli seçilmiş bir durum olarak değerlendirilebilir.

Noel zamanı geldiğinde evde iki kız kardeş heyecanla annelerine ve babalarına hediye verdikleri için anneleri tarafından oldukça sert bir biçimde uyarılır;

-Ne yapıyorsunuz? Mutlu bayramlar da ne demek oluyor? Kimin bay-ramı?- Diye çıkıvermişti kızın annesinin ağzından. Çocukların Hristiyan-din derslerine katılmasına karşı olmamasına rağmen, bu kadarını da istemiyordu. Çam ağacına evet, ama bayramı kutlamaya hayır. Kendilerinin başka bayramları vardı! -Kim armağan eder? Hristiyanlar yapar onu. Biz Müslümanız!- Diye açıklamaya çalışıyordu anne. (Demirkan, 1991: 83)

Annelerinin bu tepkisi üzerine iki kız kardeş ağlamaya başlarlar. Almanya’ya geleli iki yıl olmasına rağmen onlar için biz ve onlar sınırı kalkmıştır. İsa’nın doğum günü olduğunu söyleyen kızlar, babaları tarafından teselli edilir. Noel bayramında da aile için Hristiyan -Müslüman ayrımı yeniden gündeme gelir.

Hamile kadın saatler geçmesine rağmen anestezi uzmanı gelmediği için hala beklemektedir. Bu bekleyişinin nedeni olarak inançsız birinden çocuk yapması olduğunu düşünür. Müslümanların kutsal Cuma gününde dini programları izleyen annesinin yaşamda kimsenin alın yazısından kaçamayacağına dair cümlesi gelir aklına. Sonra kendi kendisine “Çocuğunda bir suçu olamaz ki!” (Demirkan, 1991: 86) şeklinde söyler ve büyükannesi ve büyükbabasının bir insanın günah işlediğinde neler olabileceğine dair söyledikleri cümleleri hatırlar;

Öyle sıcak taşların üzerinde kavrulursun ki, tenin yapışıp kalıverir taşlara. Kılıçların üzerinde yürürsün, bir saç kadar ince ve bir kasap bıçağın-dan daha keskin. Paramparça ederler seni. En zehirli yılanlar kollarını, bacaklarını, kafanı ve vücudunu havasız kalıp boğulana kadar burarak sıkırlar, hiç ölmezsin ama, her zaman ve sonsuza kadar çile çekersin. (Demirkan, 1991: 86)

Hala doğum yapamamasını, anestezi uzmanının gelmemesini inançsız birisinden çocuk yapmasına bağlar ve dinle ilgili büyüklerinden duyduğu bilgileri hatırlar, hayatı bir film şeridi gibi gözünün önünden geçer.

Babası Almanya’da geçirdikleri 12 yıl boyunca bir kez dahi Türk müziği dinlememiş ve Türkiye’ye kısa bir yolculuğa gerek duymamıştır. Annesi düzenli olarak kendi ailesiyle görüşürken, babası kitapların arasında daha da dalgın bir hal almıştır. Ancak 20 yıl sonra eşiyle birlikte Türkiye’ye gitmeye cesaret eder. Bir yarım bavul ilaçla çıkacakları üç aylık Türkiye tatilinde kesin dönüş yapacaklardır. Ancak Türkiye’ye gittiklerinde gördüğü manzara on u tedirgin eder;

Dışsöz dilencilerin ve eskicilerin, yalınayak ayakkabı boyacılarının ve su satıcılarının sayısı artmıştı. Minarelerden yükselen haykırışlar yeni, yüksek yapıların beton duvarlarını dövüyordu biteviye. Kaçak, derme-çatma binaların biri üzerine yıkılır korkusuyla durmadan kaldırım değiştiriyordu. Hasta oluverdi sonunda. Düzensiz kalp atışları, kan basıncı yetersizliği ve düşük tansiyon. (Demirkan, 1991: 98)

Rahatsızlığının üzerine babası bir hafta sonra Almanya'ya geri döner. Türkiye, onun için yaşanması zor bir ülke haline gelmiştir. Annesi ise taşralı bir genç kız olarak taşranın kural-larını yerine getirmeyi kendisine görev bilmiş biridir. Anne, ailesine ve aynı şekilde kocasına da hizmet etmek zorunda olan bir kadın olarak birlikte oturdukları görüncesinin de çamaşır-larını yıkayan, ütöleyen, sevdiği yemekleri yapan ve odasını temizleyen biridir. Akraları geldiğinde bir büyüğü otur diyene kadar ayakta kalır ve çay ikram ederken kesinlikle ba-kışlarını yere yöneltir. Biri soru sorduğunda uzatma-dan kısa cevap vermesi gerekir. Çünkü uzun uzadıya konuşmak orada bir tür kusur olarak değerlendirilir. Türkiye'de temelli kalma düşüncesiyle gelen kadın, akraları ile aralarındaki soğukluğu hissedince yabancı bir duy-guya kapılır ve birden Almanya'ya geri döner. "Torunlarımıza Hacivat'la Karagöz'ün esprili hikayelerini anlatmalıyız." (Demirkan, 1991: 100) diyen baba, eşiyile birlikte Almanya'nın ışıklı caddelerinde yürüyüş yaparlar.

Herhangi bir Temmuz sabahı saat 08.05'te başlayan soman saat 09.57'de son bulur. Bekleni-len anestezi uzmanı, saat 09.57'de gelir ve onun gelmesi, artık doğumun başladığına işaret eder ve kadın gözlerini küçük bir yaygara kopana kadar kapalı tutma isteği içinde roman son bulur.

Sonuç

Türk-Alman kültürü ikilemi ülkemizde her zaman popüler olan konular arasında yer almaktadır. 1950'li yıllardan itibaren de bu popüleritesini koruyan konu, değişen toplumsal, ekonomik, politik şartlarla gerçek -kurmaca boyut çerçevesinde okurun karşısına çıkmakta-dır. Demirkan'ın bu romanı da tam da amacına uygun bir biçimde okurun karşısına çıkmış ve gerçekten beslenerek kurmaca bir düzlemde gerçekleşmiştir.

Romanda, Almanya'ya göç eden bir Türk ailesinin yaşadıkları, romanın hem başkışısı hem de ben anlatıcısı olan ailenin hamile kızı tarafından aktarılır. Bireyin birbirinden oldukça farklı iki kültür ve doğal olarak farklı çevreler arasında kalmasıyla başlayan sıkıntıların sade-ce toplumsal boyutta kalmadığı aynı zamanda ve daha da önemlisi bireyin ruhsal dünyasında derin izlere neden olduğu romanda figürün içsel hesaplaşmalarıyla örneklendirilmiştir.

Geleneksel değerlerini korumaya çalışan annenin, anneye göre daha rahat davranan ba-banın ve Almanya'ya ayak uydurmak ve Almanlar gibi yaşamak isteyen iki kız kardeşin Almanya'da ne Türkiye'ye ne de Almanya'ya ait olmadan yaşamaya çalışırken arada kal-maları sonucunda karşılaştıkları sorunların bir portresi çizilir romanda. Ben anlatıcının Türk kültüründe ve geleneğinde hoş karşılanmayacak bir biçimde evlenmeden önce erkek arkada-şından hamile kalmasıyla birlikte yaşam tarzının değişmesi ve Doğu-Batı yaşam tarzları ara-sındaki ikilem somutlaştırılmıştır. Romanda öteki olma ve yabancılık kavramları, kültürel, dini, sosyal ve ahlaki açıdan oldukça gerçekçi bir biçimde vurgulanmıştır.

Romanda yabancı olanın kültürü, kültürel çeşitliliği ortaya çıkarmış olsa bile yabancı bir top-lumda özgürleşme süreciyle anlatıcı için yeni ve karmaşık bir yaşamın başlangıcı olmuştur. Ro-manın konusunu daha çok kendi deneyimlerine dayandıran Demirkan, romanda Türk ve yabancı kültürünün etkilerini ortaya koymuştur. Anlatıcının Türkiye'deki ve Almanya'daki izlenimleri, gözlemleri ve yaşadıkları, kimlik sorununu beraberinde getirmiş ve arada kalmış bir figürün bakış açısından hareketle öteki olma ve bir yere ait hissetmeme durumu somutlaştırılmıştır.

Yazarların Katkı Düzeyleri: Birinci Yazar %100.

Contribution Rates of Authors to the Article: First author %100

Etik Komite Onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Ethics committee approval: Ethics committee approval is not required for the study.

Finansal Destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Financial Support: No financial support was received for the study.

Çıkar Çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Conflict of Interest: The author declares no conflict of interest.

Kaynakça

- Aytaç, G. (1991). *Edebiyat yazıları II*, Gündoğan yayınları.
- Yalçın, N. (2011). “Renan Demirkan’ın “Üç Şekerli Demli Çay” romanında kültürlerarasılık”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları (Alman Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalı.
- Asutay, H., Çarıkcı, T., (2015). Göçün ellinci yılında Almanya’da yükselen değer: Türk-Alman göçmen yazını, *Humanitas*, (5) Bahar / Spring.
- Çavuş, B. (2020). Dış göç romanlarında temel izlekler, (Edit. H. Yaparık Civelek, Nihan Bozok), *Göç Dergisi*, 7 (2).
- Demirkan, R. (1991). Üç şekerli demli çay, (Çev. M. Kemal Okan), Real Yayıncılık.
- Fachinger, P. (2001). *Rewriting Germany from the Margins: “Other” German Literature of the 1980s and 1990s*, McGill-Queen’s University Press.
- Maalouf, A. (2009). Çivisi çıkmış dünya, uygarlıklarımız tükendiğinde, (Çev. Orçun Türkay) Yapı Kredi Yayınları.
- Özyer, N. (1994). *Edebiyat üzerine*, Gündoğan Yayınları.
- Sağlam, F. (2006). Renan Demirkan’ın Üç Şekerli Demli Çay adlı eserinde yer alan Türk ve Alman imgelerine karşılaştırmalı bir bakış, *Millî Folklor*, 18 (72).
- Tilbe, A., (2019.) Türk göç yazını üzerine, Göç, kültür ve yazın, (Editörler; Ali Tilbe, Tuncay Bilecen, Efnan Dervişoğlu), Transnatioanl Press London.
- Zengin, E., (2010). Türk- Alman edebiyatına tarihsel bir bakış ve bu edebiyata ilişkin kavramlar, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2010 Bahar (12).

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).